

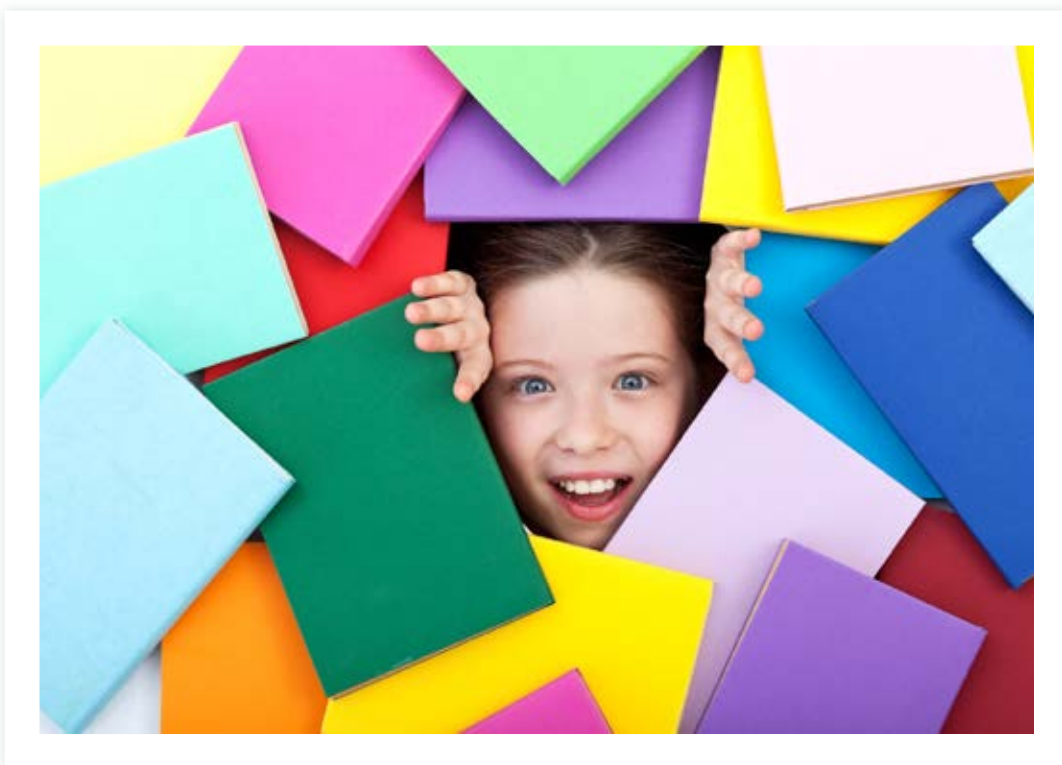

Twórcze sposoby

na naukę gramatyki angielskiej

Dorota Kondrat

Artykuł jest owocem intensywnej pracy w trakcie kursu *Creativity in the Classroom* w Bell International College, Cambridge, który odbyłam w ramach doskonalenia zawodowego kadry dla edukacji dorosłych programu Grundtvig.

Winston Churchill w swoich pamiętnikach *The early days* opowiada, jak wyglądał jego pierwszy dzień w szkole.

When the last sound of my mother's departing wheels had died away, the Headmaster invited me to hand over any money I had in my possession. I produced my three half-crowns, which were duly entered in a book, and I was told that, from time to time there would be a "shop" at the school with all sorts of things which one would like to have, and that I could choose what I liked up to the limit of the seven and six pence. Then we quitted the Headmaster's parlour and the comfortable private side of the house and entered the more bleak apartments reserved for the instruction and accommodation of the pupils. I was taken into a Form Room and told to sit at a desk. All the other boys were out of doors, and I was alone with the Form Master. He produced a thin greeny-brown covered book filled with words in different types of print. "You have never done any Latin before, have you?" he said.

"No, sir."

"This is a Latin grammar." He opened it at a well-thumbed page. "You must learn this," he said, pointing to a number of words in a frame of lines. "I will come back in half an hour and see what you know."

Behold me then on a gloomy evening, with an aching heart, seated in front of the First Declension.

Mensa – a table

Mensa – O table

Mensam – a table

Mensae – of a table

Mensae – to or for a table

Mensa – by, with or from a table

What on earth did it mean? Where was the sense in it? It seemed absolute rigmarole to me. However, there was one thing I could always do: I could learn by heart. And I thereupon proceeded, as far as my private sorrows would allow, to memorize the acrostic-looking task which had been set me.

In due course the Master returned.

"Have you learnt it?" he asked.

"I think I can say it, sir," I replied; and I gabbled it off. He seemed so satisfied with this that I was emboldened to ask a question.

"What does it mean, sir?"

"It means what it says. Mensa, a table. Mensa is a noun of the First Declension. There are five declensions. You have learnt the singular of the First Declension."

"But," I repeated, "what does it mean?"

"Mensa means a table," he answered.

"Then why does mensa also mean O table," I enquired, "and what does O table mean?"

"Mensa, O table, is the vocative case," he replied.

"But why O table?" I persisted in genuine curiosity.

"O table – you would use that in addressing a table, in invoking a table." And then seeing he was not carrying me with him, "You would use it in speaking to a table."

"But I never do," I blurted out in honest amazement.

"If you are impertinent, you will be punished, and punished, let me tell you, very severely," was his conclusive rejoinder.

Such was my first introduction to the classics from which, I have been told, many of our cleverest men have derived so much solace and profit."

W skrócie: młody Winston pełen przerażenia musiał rozpocząć swoją edukację od „wykucia na blachę” pierwszej deklinacji w łacinie. Gdy rezolutnie zapytał, co znaczy „o mensa”, otrzymał odpowiedź, że to forma wołacza do słowa stół. „Ale ja nigdy nie mówię do stołu” – jego sensowna odpowiedź spotkała się jedynie z reprimendą za impertynencję.

Zawsze, gdy okazuje się, że w nauce języka obcego trzeba się czegoś nauczyć na pamięć i koniec dyskusji, coś się we mnie buntuje. Przypomina mi się ta słynna anegdota. I wiem już, że zamiast żmudnej i nudnej nauki, warto szukać sprytnych sztuczek. Dlatego postanowiłam się podzielić kilkoma sposobami na czasowniki nieregularne w języku angielskim.

Jak się uczyć czasowników nieregularnych

Oprócz typowego uczenia się na pamięć listy czasowników, możemy zastosować różne sztuczki i zabawy na zapamiętanie form. Przede wszystkim zwracamy uwagę uczniów na grupowanie znanych i nieznanymi czasowników nieregularnych według podobieństw form. Na zasadzie analogii

oraz własnej analizy te formy mają szansę być znacznie lepiej zapamiętane. Oto przykłady:

1. czasowniki, które w każdej formie są niezmiennie, np. *cut/cut*; (Załącznik 1.)
2. czasowniki zakończone w *past simple* i *past participle* na *-ught* (dwa z nich mają w środku *a-*, a pozostałe *o-*) – jest ich tylko 7; (Załącznik 2.)
3. a. czasowniki, które zmieniają tylko samogłoskę w środku: w formie *past simple* na *a-*, w *past participle* na *-u-*; (Załącznik 3a.)
b. zarówno w drugiej, jak i w trzeciej formie jest *-u-*; (Załącznik 3b.)
4. czasowniki, w których następuje oboczność, czyli te, które zmieniają zapis lub dźwięk samogłoski w środku; (Załącznik 4.)
5. czasowniki, które w formie podstawowej kończą literę *-d* zamieniają w *past simple* i *past participle* na *-t*; (Załącznik 5.)
6. czasowniki o tej samej tendencji w odmianie, ale bez *-d* w pierwszej formie; (Załącznik 6.)
7. czasowniki, które z obocznością (zmieniają dźwięk lub zapis samogłoski) w środku, zakończone w II i III formie na *-t*; (Załącznik 7.)
8. wyjątki z końcówką *-d*; (Załącznik 8.)
9. czasowniki, które oprócz oboczności (czyli zmiany samogłoski w środku), w formie *past participle* kończą się na *-en* (w tym są podobne do siebie, więc grupujemy je razem); (Załącznik 9.)
10. czasowniki, które odmieniają się podobnie do *blow*; (Załącznik 10.)
11. czasowniki, które odmieniają się jak *show*; (Załącznik 11.)
12. inne czasowniki z końcówką *-n* w *past participle*; (Załącznik 12.)
13. czasowniki zachowujące się jak *say*; (Załącznik 13.)
14. uwaga na podobne i mylące się czasowniki; (Załącznik 14.)
15. inne; (Załącznik 15.)

Jeśli trzeba, pozwalaj uczniom dopisać obok znaczenie czasowników, które się mylą (jak np. *feel* i *fall*). Jednak lepiej nie zapisywać tak podobnych słów obok siebie, bo będą się mylić.

Metoda ta odwołuje się przede wszystkim do sekwencyjnego stylu myślenia, ale można wspomóc uczniów, stosując dodatkowe elementy w zależności od typu inteligencji:

- styl wizualny / inteligencja przestrzenna – tabele są w różnych kolorach, z dużą wyraźną czcionką, narysowane własnoręcznie przez uczniów, wywieszane na ścianie, tak aby można było z nich na bieżąco korzystać;
- styl słuchowy / inteligencja muzyczna – uczeń powtarza na głos odmianę czasowników z jednej tabelki, takich jak

Zawsze, gdy okazuje się, że w nauce języka obcego trzeba się czegoś nauczyć na pamięć i koniec dyskusji, coś się we mnie buntuje. Wiem już, że zamiast zmudnej i nudnej nauki, warto szukać sprytnych sztuczek.

blow – blew – blown, draw – drew – drawn, nadaje temu co czyta rytm, a nawet jakąś rytmiczną melodię, przez co dźwięki łatwiej wpadają w ucho;

- styl kinestetyczny – sam fakt rysowania i wypełniania tabelki na dużych arkuszach papieru oraz zawieszanie ich na różnych ścianach (uczymy się, poruszając się) już wpływa pozytywnie na pamięć kinestetyków;
- inteligencja matematyczna – policzenie, ile jest jakich czasowników w danej tabelce (np. ogółem siedem z końcówką *-ught*, w czym dwa z *-aught*, a pięć z *-ought* w *past simple* i *past participle*) jest bardzo przydatne dla osób z tego typu inteligencją;
- inteligencja interpersonalna – uczeń zostaje nauczycielem dla drugiej osoby i w parach możemy sprawdzić, co pamiętamy. Należy pamiętać również, że wiele czasowników ma wersje z przedrostkami: *un-*, *mis-*, *re-*, *out-*, *over-*, *under-*, *pre-*, *fore-*, *inter-* itp. i zachowują wówczas takie same formy w odmianie, niezależnie od dodanego przedrostka. To bardzo ułatwia naukę.

Przy okazji uczenia się czasowników warto zadbać o inteligencję lingwistyczną – uczniowie o takich zdolnościach chętnie napiszą rymowane wierszyki z wykorzystaniem czasowników nieregularnych.

Bardzo dobrym przykładem jest poniższy wiersz z podręcznika *Natural English Preintermediate* (Oxford University Press:24). Uczniowie dostają listę czasowników w formie podstawowej, następnie zastanawiają się, gdzie wstawić jaką formę czasownika. Potem słuchają całej wersji na płycie i sami recytują kilkakrotnie. Warto dla lepszego zapamiętania zwizualizować, narysować lub odegrać scenki z wiersza.

I don't know what she
 But her face was very red.
 The trousers that I
 Were really very short.
 The best thing that I
 Was a teapot made of gold.
 The first time we
 He offered me a Coke.
 I asked how much she
 For a fizzy lemonade.
 I stopped work and
 "Now it's time for sport!"
 When the phone
 I heard a loud bang.
 The last film I
 Was in 1984.

Odpowiedzi:

said, bought, sold, spoke, paid, thought, rang, saw

Innym przykładem rymowanki wymyślonej przeze mnie jest poniższy żartobliwy wierszyk. Zachęcam zarówno nauczycieli, jak i uczniów do pisania podobnych rymowanek.

I wonder why I ate
 So many rolls – maybe eight.
 It's because I'd found
 These rolls, fresh and round.
 That night I only felt
 The tight jeans and the belt.
 And in my youth I heard
 "Eat as little as a bird".
 If only I had known
 I'd have my belly blown.
 Next time I'll try to fight
 My enormous appetite.

Trzeba nadmienić, że czasowniki te rymują się, gdy są wymawiane w wersji brytyjskiej (RP). Często niestety uczona jest albo amerykańska wersja na przemian z angielską (zwłaszcza *r* wymawiane miękko w amerykańskiej, w angielskiej w ogóle może prowadzić do nieporozumień), albo co gorsza uczniowie utrwalają niepoprawne wersje (np. wymawiają *bought* jak *boat*). Tak więc należy zwracać szczególną uwagę na wszystkie niuanse w wymowie, np. że *called* brzmi jak *cold*, ale nie *colt*, że *saw* to absolutnie nie dźwięk *sow*, że *heard* i *heart* pisane są podobnie, ale fonetycznie dyftong brzmi inaczej. Poza tym *rang* to nie *rank* i że *g* się nie wymawia, jedynie udźwięcznia ono dodatkowo *n*; *paid* czyta się podobnie jak *laid*, ale już nie *said*, a *run* i *ran* to też nie jest to samo. ✕

Dorota Kondrat

Lektorka języka angielskiego, metodyk w British School, trenerka nauczycieli i autorka scenariuszy twórczych zajęć dla dzieci i młodzieży. Członkini Polskiego Stowarzyszenia Kreatywności, współpracuje z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli i przy Europejskim Programie Edukacyjnym *Nauka Bez Granic*.